

VIA E-POST OCH POST

Mark- och Miljödomstolen
c/o Länsstyrelsen i Skåne
Miljöprövningsdelegationen
201 15 MALMÖ

Kristianstad 150108

Lst dnr 551-3526-2014

Vi drabbade av olägenheter från Karsholms störande vindkraftverk vill härmed, genom Föreningen mot Karsholms störande vindkraft, uttala vårt fulla stöd för Länsstyrelsens beslut om långtidsmätning.

Vi vill även ge en kommentar till den överklagan av Länsstyrelsens beslut som inkommit från Karsholms Vindkraft AB genom advokatbyrån Gullikssons AB.

Kommentarer till Advokatbyrån Gulliksson AB:s (nedan kallad Gullikssons) överklagan av länsstyrelsens bullermättningskrav

Rubrikerna/punkterna nedan hänvisar till Gullikssons överklagande daterat 2014-12-10.

3.1.1

Gullikssons resonerar i detta avsnitt utifrån ett (felaktigt) antagande att boende inom 1 km avstånd inte känner sig störda av bullret från vindkraftverken. Fakta är att klagomål inkommit, inte enbart från boende längre bort än 1 km utan även från boende inom 1 km. Av de olika klagomål som inkommit till kommunen framgår tydligt att oacceptabla störningar förekommer såväl innanför som långt utanför 1-km gränsen.

Alla dessa klagomål är i motsats till Gullikssons påståenden väl verifierade genom att originalhandlingarna är diarieförda hos tillsynsmyndigheten, Kristianstads kommun. Om Gullikssons menar att klagomålen måste verifieras genom ljudmätningar, så är sådana i vissa fall gjorda under pågående störning av fil.dr. Urban Eriksson, med en mätutrustning av modell Brüel & Kjaer (modell 2237 controler). Med detta instrument har Urban Eriksson mätt upp 40,1 – 43,6 dBA

ekvivalent ljudnivå med maxpulser på upp till 71,9 dBA (1,6 km från kraftverk vid bostaden Kälkestad 2:6, 2013-09-27 och 2013-12-08). Ljudmätning med en enklare bullermätare (UNI-T modell UT352) har gjorts av Helén Lilja. Båda har redovisat sina mätningar i skrivelser till Kristianstads kommun. Det vore orimligt att kräva bullermätningar av enskilda privatpersoner eftersom det i så fall skulle innebära ett krav på att ha tillgång till en hel vindkraftsindustris mätresurser.

Gullikssons hävdar vidare att bostäder på längre avstånd än 1 km beaktats genom de teoretiska bullerberäkningar som gjorts i MKB:n.

Ljudutbredningskartorna i miljökonsekvensbeskrivningen (och den karta Gulliksson använder i överklagan) är beräknade med råhetstal 0,055 och utan hänsyn till terräng dvs. för jordbruksmark på slätten. Nu står vindkraftverken i kuperad skogbeväxtad terräng med höjdskillnader på upp till 100 meter inom ljudkurvorna. De teoretiska bullerberäkningar kan omöjligt stämma med verkligheten, vilket därmed är ett tydligt bevis för att det uppkommit "en olägenhet av någon betydelse som inte förutsågs när verksamheten tilläts".

Vidare bör man komma ihåg att värdet 40 dBA ekvivalent ljudnivå vid bostäder inte är ett "riktvärde" (Gulliksson sid 5) utan ett gränsvärde som inte skall överskridas (Naturvårdsverket se t.ex. <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Buller/Buller-fran-vindkraft/buller-vindkraft-riktvarden/>). Enheten dBA ekvivalent ljudnivå är ett genomsnittsvärde för vindkraftsbuller under en minut. Alla som lyssnat på ett vindkraftverk vet att ljudet består av ett pulserande schwoom, schwoom, schwoom, som kulminerar varje gång ett rotorblad passerar tornet. Under full effekt sker detta 1 gång per 1,3 sekunder. Under kulminationen är ljudet avsevärt högre, så det är inte underligt att 20 % av människorna kan känna sig mycket störda av ljudnivåer på 37,5 – 40 dBA, enligt den studie som Gullikssons refererar till. Karsholms vindkraftsindustri består av fem verk, som beroende på effekt och vindstyrka ibland interfererar så att ljudpulserna från flera verk kan nå bostäder samtidigt och därmed uppnå mycket höga bullernivåer. Runt Karsholms vindkraftsindustri är antalet personer som störs inom ca 1,8 km avstånd minst 50 % (beräknat på antalet inkomna klagomål och antalet medlemmar i Föreningen mot Karsholms störande vindkraft, nedan kallad FMKSV). Detta visar tydligt att det uppkommit "en olägenhet av någon betydelse som inte förutsågs när verksamheten tilläts".

Det är sant som Gullikssons skriver att ljud avtar med avståndet. Men ljudet varierar i verkligheten mycket mer än vad beräkningarna visar. En pågående långtidsstudie i skogklädd terräng (Ljud från vindkraftverk, finansierad av Energiverket) av Conny Larsson, Uppsala Universitet, visar att det maximala ljudet kan skilja upp till 14 dBA trots att ljudet ska hålla sig under 40 dBA enligt beräkningar som gjorts enligt gängse praxis.

Se <http://www.natverketforvindbruk.se/sv/Om-oss/Nyhetsarkiv/Vadret-paverkar-vindkraftsljudet-mer-an-vad-som-tidigare-var-kant/> .

Vad gäller påståendet om att ljud avskärmas av skog vill vi hänvisa till en rapport från 2011 (Energimyndigheten projekt 32445-1), gjord i ett vindforskningsprojekt med anledning av att allt fler vindkraftverk placeras i skogsterräng. Mätningarna visade *"oväntat att ljudnivån inne i skogen blev högre än beräknat"*. Sammanfattningsvis konstateras i rapporten att *"inne i skogen bland träden kan man räkna med att ljudnivån ökar med upp till 2 dB jämfört med om träden inte fanns."* Gullikssons påstående om att ljudet avtar eller dämpas av skog är alltså felaktigt.

I områden som har stora höjdskillnader inom korta avstånd och som är beväxna med skog är ljudnivåer omöjliga att beräkna, vilket boende runt Karsholms vindkraftverk bittert fått erfara. Det är alltså återigen uppenbart att här har uppstått *"olägenhet av någon betydelse som inte förutsågs när verksamheten tilläts."*

Det är sant att klagomålen sedan våren 2014 samordnats av FMKSV. Föreningen har fångat upp fler drabbade än de som skickat in klagomål till kommunen. Anledningen till detta är helt enkelt att för många är tröskeln att formulera skrivelser till myndigheter alltför hög att kliva över. Genom FMKSV får även dessa drabbade en möjlighet att få sina röster hörda. På motsvarande sätt har de svenska vindkraftsföretagen samordnat sig i branschorganisationen Svensk Vindkraft, vars verksamhetsmål bland andra är att *"kommunicera vindkraftens fördelar och potential till politiker, opinionsbildare, beslutsfattare, media m fl"*. Svensk Vindkraft representerar ett särintresse. Medlemmar i Svensk Vindkraft är HS Kraft som innehar driftsansvaret för vindkraftsparken Karsholms 1:4, samt ÅF Infrastructure AB som utfört de kritiserade bullermätningarna (se <http://www.vindkraftsbranschen.se/medlemsforetag/>). (se bilaga 3). Värt att nämna i sammanhanget är att det var HS Kraft som tog fram den miljökonsekvensbeskrivning som låg till grund för tillståndet att etablera den aktuella vindkraftindustrin. FMKSV har i en skrivelse 2014-04-23 till Länsstyrelsen Skåne kritiserat den av HS Kraft upprättade miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) och på punkt för punkt visat på hur vindkraftbolaget inte har presenterat eller beskrivet de verkliga konsekvenserna (se bilaga 2).

Fil.dr. Urban Eriksson och fil.dr. [REDACTED] har båda var för sig granskat den rapport som ÅF sammanställde efter det att ljudmätningen i området ägt rum under hösten 2013 och båda kan visa på stora brister i de av ÅF:s genomförda ljudmätningar (se bilaga 1). ÅF:s agerande mot dessa personer efter det att

deras kritiska granskningar publicerats stärker intrycket av att ÅF snarare representerar ett särintresse än en opartisk mätinstans.

ÅF har valt att inte argumentera vetenskapligt i dialog med forskarna, utan har istället kontaktat dessas respektive arbetsgivare och utövat påtryckningar för att de ska dra tillbaka sina uttalanden. I [REDACTED] fall har detta medfört att han bett FMKSV att ta bort hans yttrande på hemsidan www.karsholmsvindkraft.se, vilket också gjorts. I Urban Erikssons fall kontaktades hans chef på Högskolan i Kristianstad av Magnus Berger på ÅF den 20/11. Chefen skickade ärendet vidare till förvaltningschefen. Båda har avvisat ÅF:s påtryckningar och diariefört den därpå följande mailväxlingen med ÅF under diarienummer (Högskolan i Kristianstad) 2014–3.12–399.

De av Gullikssons bifogade yttranden av ÅF:s Infrastructure AB kan därför inte av en opartisk domstol betraktas som något annat än partsinlagor och bör vägas mot den på vetenskapliga metoder grundade kritik som Eriksson och [REDACTED] framfört.

3.1.2.

Bebyggelsen runt Karsholms vindkraftverk ligger i ett område där skogen och topografin medför att ljudnivån vid bebyggelsen mycket ofta var extremt låg och fri från motorbuller innan vindkraftverken byggdes. Detta var ett tyst område. För oss som valt att bo, ha sitt fritidshus eller bara söka rekreation i detta område är ljudmiljön en mycket väsentlig del av livskvaliteten. Här är därmed ljudmiljön särskilt viktig, bakgrundsljudet är lågt och låga ljudnivåer eftersträvas. I Kristianstad kommuns vindbruksplan, se <http://www.kristianstad.se/sv/Kristianstads-kommun/Bo-Bygga/Samhallsplanering/Oversiktlig-planering/Antagna-planer/vindbruksplan/Handlingar/> betecknas det aktuella området som ett C-område, dvs. ett område där vindkraftsutbyggnad är olämplig. Det är i sammanhanget intressant att notera att Kristianstads kommuns vindbruksplan låg ute på remiss när tillståndet för den aktuella vindkraftsindustrin gavs. Istället för att avvakta med beslutet med hänvisning till den färdiga, men ej antagna, vindbruksplanen klubbades ett godkännande igenom.

Oacceptabla bullerstörningar inträffar framförallt nattetid när det råder vindstilla förhållanden i skogen och i de lägre belägna områden där bebyggelsen finns, samtidigt som det blåser mot bebyggelsen på ca 170 – 240 meters höjd där vindkraftsvingarna befinner sig. Bullerstörningarna är som värst när förhållandena uppfyller Naturvårdsverkets kriterier på vindskyddat läge och inversionsförhållanden. Men under sådana förhållanden har ÅF

undvikit att mäta buller, vilket nu länsstyrelsens miljödelegation uppmärksammat. Den bullermätning som ÅF Infrastructure utförde hösten 2013 är behäftad med så grova felaktigheter att det inte, ur detta arbete, kan utläsas några som helst "bevis" för att bullernivån från den aktuella vindkraftsindustrin håller sig inom de villkorade 40 dBA ekvivalent ljudnivå.

3.1.2.1.

En kort kommentar angående Gullikssons resonemang kring "vindskyddat läge": Gullikssons resonerar som om vinden alltid skulle blåsa i exakt samma vindriktning som rådde då ÅF Infrastructure AB gjorde sina bullermätningar. I verkligheten varierar vindriktningen, vilket kan bekräftas av alla som vid minst två tillfällen befunnit sig utomhus på samma plats. Eftersom vindkraftverken har byggts längs en nord-sydlig höjdrygg råder vindskyddat läge öster om vindkraftverken när det blåser västlig vind, medan östlig vind ger vindskyddat läge väster om vindkraftverken. För en rättslig bedömning av bullermätningarnas relevans är det särskilt intressant att notera att ÅF valde att göra sina mätningar när vinden blåste snett från vindkraftverken mot mätpunkterna, för att därmed undvika att hamna i "vindskyddat läge". De senaste bullermätningarna gjordes av ÅF 2013-09-02 efter att ha väntat hela sommaren på för mätningen lämpliga vindförhållanden, vilket framgår av rapporteringen till Kristianstad kommun. Vi som bor i området kunde våren och sommaren 2013 konstatera att det huvudsakligen blåste antingen rakt österifrån eller rakt västerifrån med allvarliga bullerproblem vid bostäderna som följd. För mera detaljer, se Erikssons granskning av bullermätningen (bilaga 1).

3.1.2.2.

Intressant är att Gullikssons i slutet av detta avsnitt hänvisar till en icke källangiven uppgift från Tyskland att man där skulle ha en bullergräns vid 45 dBA, men utan att nämna att man där numera också har en lag på federal nivå (BauGB) som ger förbundsstaterna möjlighet att införa hårdare avståndsbegränsningar för vindkraftverk. Denna möjlighet har Bayern utnyttjat och 2014 infört en regel som förbjuder nyetableringar av vindkraft närmare bebyggelse än 10 gånger maxhöjden (BayBO, artikel 82), se sammanfattande information om detta på <http://bayrivr.de/2014/11/12/landtag-gesetz-zur-aenderung-der-bayerischen-bauordnung-baybo-und-des-gesetzes-ueber-die-behoerdliche-organisation-des-bauwesens-des-wohnungswesens-und-der-wasserwirtschaft-orgbauwasg-beschlosse/>

Dessa regler skulle, tillämpat på Karsholms vindkraftverk, ha inneburit ett minsta tillåtet avstånd på 1490 meter till bebyggelse.

3.1.3.

Att ljudet är amplitudmodellerat gör de höga bullernivåerna extra svåra att uthärda, vilket inses lätt av den som nattetid legat och lyssnat på en droppande kran. När man jämför med industriljud bör man ha i åtanke att industriljud ytterst sällan är amplitudmodellerat på detta regelbundna sätt, med kraftiga ljudpulser med ca 1 sekunds mellanrum. En ytterligare skillnad är att industrier normalt inte låter särskilt mycket under nätter, helger och semestertider. Under sådana tider upplevs vindkraftsljud som allra mest störande. Enheten dBA ekvivalent ljudnivå är ett medelvärde av det buller som nått mätapparaturen under en minut. När 40 dBA ekvivalent ljudnivå uppnås innebär det att ljudpulserna är avsevärt mera högljudda än så.

3.2.

För oss boende på berörda fastigheter är det uppenbart att bullret orsakar allvarlig olägenhet, som enligt inkomna klagomål yttrar sig i form av störd sömn, stresssymptom, migrän, svårigheter att dosera medicin etc. För privatpersoner vore det ett orimligt krav att bevisa detta genom objektiva mätningar. Därför ser vi det som nödvändigt att den typ av bullermätningar som länsstyrelsens miljöprövningsdelegation beslutat blir utförda. Bullermätningar under den tid som störningarna upplevs som oacceptabla är nödvändiga som underlag för ett eventuellt beslut om förändrat bullervillkor, och är därmed i sig ett tillräckligt starkt motargument mot de resonemang som Gullikssons för i avsnitt 4.

3.3.

Ett omprövningsbeslut som tar hänsyn till de speciella förhållanden som råder runt Karsholms vindkraftsindustri skulle, tvärtemot Gullikssons antagande, stärka förtroendet för att hänsyn tas till uppkomna oförutsedda olägenheter. Därmed skulle hanteringen av den flod av överklagande mot vindkrafts-etableringar, som numera dyker upp överallt där vindkraftverk planeras, underlättas. Om allmänheten ser att det går att förändra reglerna för uppenbart felaktigt placerade vindkraftverk skulle förtroendet för tillståndsprocesserna sannolikt stärkas avsevärt.

4.1.

Då det de facto uppstått olägenheter av någon betydelse, Miljöbalken 24 kap, 5 paragrafen, punkt 5, dvs. störande buller, hänvisas till dokumentet "Villkor för

buller med anledning av Svea Hovrätt, miljööverdomstolens nya praxis om begränsningsvärden". Dokumentet innehåller en sammanfattning av flera domar från miljööverdomstolen och säger under rubriken "Bullervillkor vindkraftverk" bl.a. "*Buller från vindkraftverken får inte under någon del av dygnet överskrida ekvivalent ljudnivå 40 dB(A) vid bostäder.*" och "*Kontroll ska ske [...] när tillsynsmyndigheten anser att kontroll är befogad.*" Det kompletta dokumentet finns under länken:

<http://projektwebbar.lansstyrelsen.se/miljosamverkanvastragotaland/SiteCollectionDocuments/Projekt%20och%20rapporter/Hälsoskydd/Buller/Verktygslådor/Vindkraft/samling-av-villkorsskrivningar.pdf>

4.3.

På sidan 23 för Gullikssons ett förvirrat resonemang angående mätningar av maximal ljudnivå. I sammanhanget är det viktigt att komma ihåg att:

1. 40 dBA ekvivalent ljudnivå är den idag högsta tillåtna ljudnivån för vindkraftverken.
2. De mätningar som hittills gjorts inte utförts under sådana förhållanden då maximal ljudnivå uppnåtts, dvs. nattetid när vinden blåser rakt från vindkraftverken mot mätpunkten där det samtidigt råder vindstilla och temperaturinversion.
3. Mätningarna inte har gjorts *vid bostad* utan på öppet fält ett bra stycke bort från bostäder.

På sidan 24 hävdar Gullikssons att det inte finns några möjligheter att styra vindkraftverk i förhållande till amplitudmodulerat ljud. I verkligheten bör sådan styrning vara mycket enkel. Vi som bor i området har noterat att ljudstyrkan är proportionell mot rotationshastigheten.

4.5.

Gulliksson avslutar sin överklagan med ett resonemang om kostnader i proportion till nyttan. Här vill vi göra myndigheter och domstol uppmärksamma på att de aktuella vindkraftverken har orsakat så svåra störningar att marknadsvärdet för alla bostads- och fritidshus i området därmed har sänkts. Vissa av husen har sannolikt blivit i stort sett värdelösa, särskilt fritidshusen. För närvarande känner sig ägare till 35 fastigheter allvarligt störda av vindkraftverken. Det sammanlagda värdet av dessa fastigheter har varit i samma storleksordning som det sammanlagda värdet av vindkraftverken (ca

100 miljoner kr). Det är alltså inte bara vindkraftsindustrins kostnader som måste beaktas när man gör ett resonemang om proportionalitet.

På uppdrag av styrelsen för Föreningen mot Karsholms störande vindkraft

Agnetha Strömberg

Sekr.

Bilaga 1: Granskning av bullermätning, Urban Eriksson

Bilaga 2: Kritik mot MKB